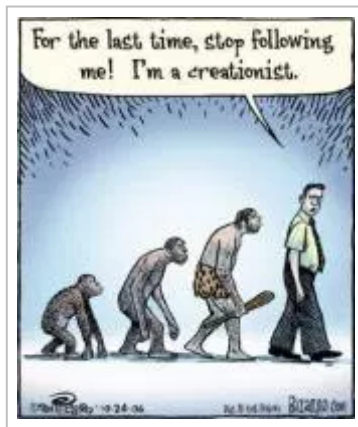

Závislosti a souvislosti mezi názory na dny stvoření a evoluci

Biblistika | 2.7.2015 @ 9.00

Několika poznámkami bych chtěl okomentovat vztah mezi názorem na „dny“ v Genesis 1 a názorem na moderní evoluční syntézu (MES) a ukázat, že závislosti a souvislosti mezi exegezí a apologetikou, tj. mezi názorem na „dny“ v Genesis 1 a názorem na MES, mohou být méně než zřejmé. Tím navazuji na nedávný článek, v němž jsem tvrdil, že obory vědy a víry jsou nepřekryvné domény. Nutno poznamenat hned úvodem, že Genesis 1 je pro dokázání tohoto stanoviska tím nejhorším příkladem, a to zvláště proto, že kulturní válka mezi kreacionisty a evolucionisty tráví vody i na starém kontinentu a propaganda obou stran nás nutí ohýbat náš pohled na Písmo do jakýchsi teologických a ideologických vzorců. Hned úvodem, aby bylo jasno, musím předeslat dvojí. Za prvé se domnívám, že můj názor na hřích, spravedlnost a soud nezvětší tím, že neodmítnu určitou aplikaci poznatků o Dopplerově jevu a o rozpadu izotopu uhlíku ¹⁴C. Za druhé chci poznamenat, že mým cílem není pět ódy na vědecké teorie, jimž příliš nerozumím, ale

osvobodit výklad prvních kapitol Genesis od ideologických řetězců, aby pro nás Písmo bylo zase Písmem a aby nám naše neustálé bránění Bible nezabránilo číst ji prostě a jednoduše jako Bibli. Mám za to, že čím víc se Písmo používá k různým formám „proof-textingu“ (tj. veršičkování), tím víc se z horizontu ztrácí původní význam. Tato poznámka samozřejmě sama o sobě nic nedokazuje, jde pouze o mé metodické východisko.

Nejprve tedy předložím přehledovou tabulku a následně ji okomentuji.

	Názor na „den“ v Gn 1	Názor na MES
Kreacionismus mladé země	Doslovné pojetí říká, že דַּי (jóm, tj. den) je doslova 24 hodinový nebo kratší úsek ohraničený cyklem světla. Toto pojetí má oporu např. v Exodu 20,11.	Šestidenní kreacionismus (6K) říká, že Bůh stvořil vesmír a život na Zemi během šesti čtyřiaadvaceti-hodinových cyklů. Evoluční teorie není vítána, protože nakolik se snaží vysvětlit původ života na Zemi, natolik narušuje exaktní představu šestidenního stvoření.
Konkordismus	Jiné interpretace <ul style="list-style-type: none"> Teorie mezidobí předpokládá mezi jednotlivými dny stvoření dlouhá období. Teorie mezery neboli teorie opětovného stvoření říká, že mezi „stvořením nebe a země“ (1,1) a tím, že „země byla pustá a prázdná“ (v. 2), došlo k praktické katastrofě prvního stvoření a ke dlouhé neznámé epoše historie vesmíru. Hebrejské הָיְתָה (hájtá, tj. byla) z Genesis 1,2 lze překládat i jako „stala se“. Verš 1,2 by tak měl znít „ale Země se stala pustou a prázdnou“. Toto mohlo být teoreticky zapříčiněno Satanovým pádem (Ez 28,12–15). Teorie obrazného dne říká, že dlouhé období stvoření bylo pisateli Genese (např. Mojžíšovi na Sinaji) zjeveno v šesti navazujících dnech, avšak nebylo v šesti dnech stvořeno. Teorie dnů reprezentujících věky říká, že slovo „den“ v Bibli někdy označuje delší období (Gn 2,4; Iz 2,12; J 8,56). Termíny „večer“ a „jitra“ se v poezii mohou odkazovat na básnické vyjádření úsvitu a soumraku věků, ne na okamžik východu a západu Slunce. 	Progresivní kreacionismus (PK) říká, že Bůh při stvoření postupoval od jednoduššího k složitějšímu, čili vlastně dle evoluční šablony. Zvířena s květenou však nemusely překlenovat mezidruhovou bariéru samy, ale sám Bůh je tvořil a vypouštěl do světa. Evoluční teorie je podle progresivního kreacionismu zbytečná, ale již ne tolik nepřijemná.
	Historicko-kritické pojetí pokládá první kapitolu Genese za poesii. Její původ nehledá ve skutečných událostech, ale v blízkovýchodních mýtech doby bronzové.	Inteligentní design (ID) říká, že Bůh použil evoluce jako nástroje ve své pevné ruce. Bůh dal příkaz, aby se něco zelenalo (v. 11), bylo (v. 14), hemžilo se (v. 20) nebo bylo země vydáno (v. 24), načež se tento příkaz uskutečnil skrze přirozené fyzikální a chemické procesy. Zastánci ID tak evoluční teorie naprosto nevdají. Vidí v ní totiž Boží rukopis.
		Teistický evolucionismus (TE) říká, že Bůh použil ke stvoření evoluci a nechal ji proběhnout přirozeným

Za prvé, různá pojetí „dne“ v druhém sloupci jsou často vzájemně kompatibilní. Mohu například zastávat názor, že dny stvoření jsou doslova 24 hodinové, ale že mezi nimi probíhala dlouhá období evoluce, k nimž došlo po pauze mezi prvním a druhým stvořením a že Mojžíšovi to vše bylo na Sinaji zjevováno od neděle do pátku. To vše mohu uvést do souladu se starověkým kontextem blízkovýchodních mýtů, které mohu prohlásit za částečně pravdivé. Takový názor by byl poněkud bizarní, ale logicky možný.

Za druhé, podobně kompatibilní jsou různá pojetí „dne“ s některými názory na MES. PK je teoreticky kompatibilní s každým z nich, byť by při sloučení s doslovným pojetím „dne“ ztratil smysl. ID je kompatibilní s každým kromě doslovného pojetí, pokud nevezmeme v úvahu Boží nepopíratelnou schopnost dilatovat 24 hodin na miliardu let. 6K má problém pouze s teorií obrazných dnů a s teorií dnů-věků. Nejproblematictější je TE, který odmítá představu Boha zasahujícího do procesu stvoření. Právě zde můžeme narazit na zajímavý případ, kdy zastávce doslovného pojetí dne zastává zároveň teorii mezidobí a proto není 6K, ale ID, což dále zdůrazňuje příklonem k teorii nadějného monstra anebo k teorii kvantové evoluce.

Za čtvrté, pokud jde o závislosti, pak 6K je závislý na doslovném pojetí a na globální potopě, PK a ID jsou nepřímo závislí na nedoslovném vysvětlení „dne“, byť by se mohly z této závislosti vyvléci již zmíněným odkazem na Boží moc manipulovat čas. Obhajoba PK souvisí a obhajoba ID a TE přímo závisí na vysvětlení přítomnosti fyzické smrti a potravního řetězce zvířat před pádem. Tento problém by stál za vlastní pojednání. Předběžně mohu poznamenat, že otázka duchovnosti a fyzickosti smrti před pádem je složitým exegetickým a teologickým problémem. Uznávám, že se v ní soustředí i otázka křesťanského pohledu na evoluci, protože jestliže exegeze prozradí, že před pádem nemohla žádná zvířata umírat a že všechna jedla jen rostlinnou stravu (Gn 1,29n), pak nemohla probíhat ani evoluce a příroda musela vypadat dosti odlišně, neboť tygři žrali býlí a komáři sáli nektar. Podle mého názoru Gn 1,29n hovoří o poměrech v rajské zahradě, ne o globálním býložravém nastavení přírody před pádem. Opačný názor budí exegetické a teologické problémy, které jsou podle mně horší, než problém přijmout to, že smrt a masožravost byly součástí stvoření mimo Eden. Jedním z takových problémů je to, že nesmrtelná býložravá zvířata by bývala musela jíst ze stromu života, aby verš Gn 3,22 dával smysl. Jak ale říkám, je to na zvláštní pojednání.

Vidíme tedy, že ačkoli jsou zde jasné souvislosti a několik závislostí, nic nemusí být tak zřejmé, jak se na první pohled zdá. Skoro se mi zdá, že diskuse o „dnech“ a dalších výkladových problémech v Gn 1 by se měla vést odděleně od diskuse o MES. Za nešťastná proto pokládám dělení, která názor na „dny“ od názoru na MES nerozlišují. Například v Hortonově Systematické teologii, v sedmé kapitole od T. Munyona, čteme:

Obecně řečeno, evangelikální křesťané se přiklánějí k některému ze čtyř modelů, které se pokoušejí o jistou harmonizaci mezi Božím speciálním zjevením (Bibli) a obecným zjevením (co lze na světě pozorovat). Jde o tyto náhledy: 1) teistická evoluce, 2) teorie pauzy, nazývaná též „teorie zkázy-obnovy“, 3) speciální kreacionismus (kreacionismus typu „fiat“), rovněž nazývaný „teorie mladé Země“ a 4) progresivní kreacionismus, nazývaný též „teorie dnů-věků“. (T. Munyon, SyT, Kapitola sedmá)

Zdá se, že Munyon správně rozeznal, že PK je v praxi často spřízněn s teorií dnů-věků. Teorie pauzy a PK se však také nevyklučují, jakož ani teorie pauzy a 6K (zde „speciální kreacionismus“). Za veliký nešvar tedy pokládám to, že Munyon nerozlišil problém názoru na MES od problému dnů v Genesis 1. Tím se situace neobjasní. Nejspíš nejhorší na tomto dělení je, že jeho původce, Munyon nebo někdo jiný, neuvádí ID. Na škále PK-ID-TE totiž jde především o to, do jaké míry použil Bůh evoluce. Opomenutím ID dochází k polarizaci sporu, takže vzniká volba typu všechno-nebo-nic bez mediace.

Já sám se ještě k ID zcela nekloním, jen mám k němu jako zastávce PK opatrně nakročeno. Ve svém stanovisku nacházím možnost přistupovat k Písmu co nejneapologetičtěji a zároveň si zachovat odstup v názoru na MES. Jinak řečeno: Nezatěžovat Bibli vědou, ani vědu Bibli. Domnívám se, že TE a 6K se podobnou výhodou nemohou chlubit, neboť jejich závislosti buď na doslovných „dnech“ nebo na úplném odmítnutí historicity Písma jim to nedovolí. Uvědomuji si, že lavíruji po rozhoupaném laně, protože stále pohlížím na Gn 1 jako na historii, ale nechci ji nechat hovořit do názoru na MES, čili na cosi velmi historického. Domnívám se, že právě tento paradox mi poskytuje velmi dobrou platformu pro exegezi, protože stále věřím Bibli jako Bibli a zároveň tuto Bibli nenutím hovořit o moderních problémech, které jsou jí tři až pět tisíc let vzdálené. Právě v tom vidím nebezpečí ID, že se příliš bezstarostně dopustí infekce Genesis 1 evoluční teorií. Problém pak

není na prvním místě pravdivost či nepravdivost MES, ale to, že původní autor Genesis 1 o ní nejspíš neměl ponětí a ať mu byl zjeven jakkoli dlouhý a jakkoli provedený způsob stvoření, náš původní autor jej zaznamenal pouze v rámci horizontů doby bronzové. Jinakost těchto horizontů dnes vede k tomu, že tam, kde jeden vidí 6×24 hodin a přežvýkavé tygry, jiný vidí asi 14 miliard let a Adama jako jednoho z mnoha Homo sapiens sapiens. Právě proto učiníme dobře, když nebudeme do textu Bible včítat moderní představy o světě, protože tím Bibli nutíme k něčemu, co je jí cizí. Jakmile přestanu Bibli pokládat za dlažební kostku na evoluční biology a otevřu ji jako knihu bez brýlí různých ismů, naleznu v ní krásy a pravdy, které jsem dříve neviděl.

<https://selah.diet/biblistika/zavislosti-a-souvislosti-mez-nazory-na-dny-stvoreni-a-evoluci/>